

הלכות שבת פרק כ

פרק כ

שביתת בהמה ועבד

א.

אסור להוציא משא על הבהמה בשבת, שנאמר "למען ינוח שורך וחמורך" (שמות כ"ג"ב), אחד שור וחמור ואחד כל הבהמה וחיה ועוף. ואם הוציא על הבהמה, אף על פי שהוא מצווה על שביתתה - אינו לוקה, לפי שאיסורו בא מכלל עשה. לפיכך המחמר אחר בהמתו בשבת והיה עליה משוי - פטור:

ב.

והלא לאו מפורש בתורה, שנאמר "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך" (שמות כ"ט)? שלא יחרוש בה, וכיוצא בחרישה, ונמצא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין, ואין לוקין עליו:

השאלת והשכרת בהמה לגוי

ג.

אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי, שלא יעשה בה מלאכה בשבת, והרי הוא מצווה על שביתת בהמתו.

מכירת בהמה לגוי

ואסרו חכמים למכור בהמה גסה לגוי, גזירה שמא ישאיל או ישכיר.

ואם מכר - קונסין אותו עד עשרה בדמיה ומחזירה.

ואפילו שבורה אין מוכרין.

ומותר לו למכור על ידי סרסור, שהסרסור אינו משאיל ואינו משכיר:

ד.

ומותר למכור להן סוס, שאין הסוס אלא לרכיבת אדם, לא למשוי, והחי נושא את עצמו.

וכדרך שאסרו למכור לגוי, כך אסרו למכור לישראל החשוד למכור לגוי.

ומותר למכור להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה לפניו.

ולא ימכור סתם אפילו שור של פטם, שמא ישהה אותו ויעבוד בו:

ה.

מקום שנהגו למכור להן בהמה דקה - מוכרין,

מקום שנהגו שלא למכור - אין מוכרין.

ובכל מקום אין מוכרין להן חיה גסה, כמו שאין מוכרין להן בהמה גסה, אלא על ידי סרסור:

מי שהחשיך בדרך

ו.

מי שהחשיך בדרך, ולא היה עמו נכרי שיתן לו כיסו, והיתה עמו בהמה - מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת, וכשתרצה לעמוד נוטלו מעליה כדי שלא תעמוד והוא עליה, עד שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה. ואסור לו להנהיגה ואפילו בקול כל זמן שהכיס עליה, כדי שלא יהיה מחמר בשבת.

וגזירת חכמים היא שלא יניח כיסו על גבי בהמה אלא אם אין עמו נכרי:

היה עמו חרש שוטה וקטן - מניח כיסו על החמור ואינו נותנו לאחד מהם, מפני שהן אדם מישראל.

היה עמו חרש ושוטה, ואין עמו בהמה - נותנו לשוטה.

שוטה וקטן - נותנו לשוטה.

חרש וקטן - נותנו לאי זה מהן שירצה.

לא היתה עמו בהמה ולא נכרי ולא אחד מכל אלו - מהלך בו פחות פחות מארבע אמות.

ואפילו מציאה שבאה לידו מהלך בה פחות פחות מארבע אמות,

אבל קודם שתבוא לידו,

אם יכול להחשיך עליה - מחשיך,

ואם לאו - מוליכה פחות פחות מארבע אמות:

משא בהמה

מותר למשוך את הבהמה במתג ורסן שלה לרשות הרבים, והוא שתהיה ראויה לאותו הרסן, כגון שיר לסוס, ואפסר לגמל, וחטם לנקה, וסוגר לכלב.

אבל אם הוציא בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשר חבל בפי הסוס,

או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות ממנו, כגון שהוציא חמור

בשיר של סוס, או חתול בסוגר - הרי זה משוי, שכל שמירה מעולה או

שמירה פחותה משוי הוא לה:

לא יקשור גמלים זה בזה וימשוך. אפילו היו קשורין מערב שבת אינן נמשכין בשבת.

אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו, והוא שלא יצא חבל מתחת ידו טפח.
וצריך שיהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו גבוה מן הארץ טפח או יתר.

ומפני מה לא ימשוך הגמלים הקשורים זה בזה?

מפני שהוא נראה כמי שמוליכן בשוק שמוכרין בו הבהמות או שמשחקין בהן שם.

ומפני זה לא תצא בהמה בזוג שבצוארה, ואפילו היה פקוק שאין לו קול:

י.

לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, ולא ברצועה שברגלה, ולא בסולם שבצוארה.

ואין חמור יוצא במרדעת, אלא אם כן היתה קשורה לו מערב שבת.

ולא יצא הגמל במטוטלת התלויה לו בדבשתו או בזנבו, אלא אם כן היתה קשורה בזנבו וחוטרתו.

ולא יצא הגמל עקוד יד, ולא עקוד רגל.

וכן שאר כל הבהמה:

יא.

אין התרנוגלין יוצאין בחוטין, ולא ברצועות שברגליהן.

ואין הכבשים יוצאין בעגלה שתחת האליה.

ואין הכבשות יוצאות בעצים שמניחין להן בחוטמן כדי שיתעטשו ויפלו התולעים שבמוחן.

ואין העגל יוצא בעול קטן שמניחין לו על צוארו כדי שייכנע ויהיה נוח לחרישה.

ולא תצא בהמה בסבכה שמניחין לה בפיה כדי שלא תישך או לא תאכל.

ולא תצא הפרה בעור הקופד שמניחין לה על דדיה כדי שלא יינק ממנה
השרץ כשהיא ישינה.

ולא תצא ברצועה שבין קרניה בין לנואי בין לשמר.
עז שחקק לה בקרניה, יוצאה באפסר הקשור בחקק בשבת.
ואם תחבו בזקנה - אסור, שמא תנתחנו ויביאנו בידו ברשות הרבים. וכן כל
כיוצא בזה:

יב.

הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן כדי שלא יעלו על הנקבות,
ובעור הקשור להן על ליביהן כדי שלא יפלו עליהן זאבים, ובמטלניות
המרוקמות שמייפין אותן בהן.

והרחלים יוצאות ואליה שלהן קשורה למעלה על גבן כדי שיעלו עליהן
זכרים, או קשורה למטה כדי שלא יעלו עליהן הזכרים.
ויוצאות מלופפות במטלניות כדי שיהיה הצמר שלהן נקי.
והעיזים יוצאות ודדיהן קשורות כדי שייבש מהן החלב. אבל אם קשרן כדי
שלא יצא החלב עד שיחלוב אותו לערב - הרי אלו לא יצאו:

יג.

אין חמור יוצא באוכף, אף על פי שקשור לו מערב שבת.
ולא יצא הסוס בזנב שועל, ולא בזהורית שבין עיניו.
ולא תצא בהמה בקלסטר שבפיה, ולא בסנדל שברגליה, ולא בקמיע שאינו
מומחה לבהמה.
אבל יוצאה היא באגד שעל גבי המכה, ובכבשושין שעל גבי השבר, ובשליה
המדולדלת בה.

ופוקק לה זוג שבצוארה ומטיילת בו בחצר.
ונותן מרדעת על החמור בשבת ומטייל בחצר,
אבל אין תולין לה קלסטר בפיה בשבת:

שביתת עבדו

י"ד.

כשם שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת, כך הוא מצווה על שביתת עבדו ואמתו. ואף על פי שהן בני דעת, ולדעת עצמן עושין - מצווה עליו לשמרן ולמנען מעשיית מלאכה בשבת, שנאמר "למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר" (שמות כ"ג"ב) :

טו.

עבד ואמה שאנו מצווין על שביתתן, הם עבדים שמלו וטבלו לשם עבדות, וקיבלו מצוות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלא קיבלו שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגר תושב, ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא כישראל בחול. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג:

גר

טז.

הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר צדק הרי הוא כישראל לכל דבר, במי נאמר "וינפש בן אמתך והגר"? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישראל, כמו בן אמתו, שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת,

אבל לעצמו עושה.

ואפילו היה זה הגר עבדו, הרי זה עושה לעצמו: